

3542

SPRAWOZDANIE
PAŃSTWOWEGO MUZEUM ZOOLOGICZNEGO

ZA ROK

1929

Nekrolog ś. p. B. Dybowskiego i Wł. Polińskiego . . .	1
Sprawozdanie Dyrektora z działalności Państwowego Muzeum Zoologicznego za r. 1929	3
Państwowe Muzeum Zoologiczne na Powszechnej Wy- stawie Krajowej w Poznaniu w r. 1929	20
T. Jacewski i T. Wolski. Report on a zoological trip to Mexico, in summer 1929	27

J. I. 545

WARSZAWA

NAKŁADEM PAŃSTWOWEGO MUZEUM ZOOLOGICZNEGO

1931

KOMITET REDAKCYJNY:

Dr. W. Roszkowski, dyrektor Muzeum, redaktor.

Dr. T. Jaczewski, kustosz Muzeum.

Dr. T. Wolski, kustosz Muzeum.

Za treść naukową artykułów odpowiedzialni są autorowie.

Adres Redakcji: Państwowe Muzeum Zoologiczne
Warszawa, Krakowskie-Przedmieście 26-28.

SPRAWOZDANIE PAŃSTWOWEGO MUZEUM ZOOLOGICZNEGO

ZA ROK

1929

Nekrolog ś. p. B. Dybowskiego i Wł. Polińskiego . .	1
Sprawozdanie Dyrektora z działalności Państwowego Muzeum Zoologicznego za r. 1929	3
Państwowe Muzeum Zoologiczne na Powszechnej Wy- stawie Krajowej w Poznaniu w r. 1929	20
T. Jaczewski i T. Wolski. Report on a zoological trip to Mexico, in summer 1929	27

A-2-111

WARSZAWA

NAKŁADEM PAŃSTWOWEGO MUZEUM ZOOLOGICZNEGO

1931

59

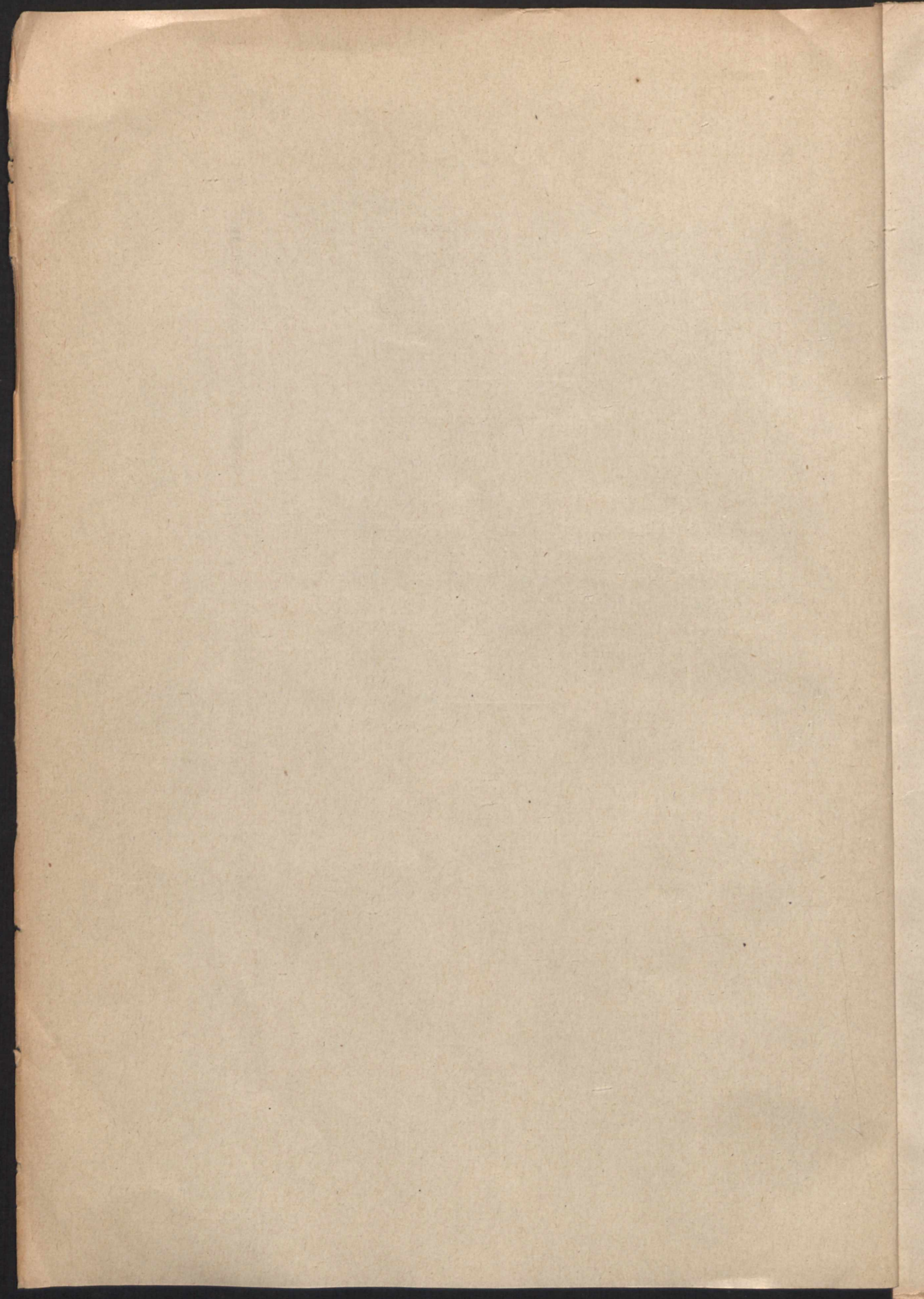
SPIS RZECZY.

(Table des matières).

Nekrolog ś. p. B. Dybowskiego i Wł. Polińskiego	1
Sprawozdanie Dyrektora z działalności Państwowego Muzeum Zoologicznego za rok 1929	3
Państwowe Muzeum Zoologiczne na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu w r. 1929	20
T. J aczewski i T. Wolski Report on a Zoological Trip to Mexico, in summer 1929	27

---

*Państwowe Muzeum Zoologiczne poniosło w roku 1930
ciężką stratę przez śmierć*

Prof. Dr. BENEDYKTA DYBOWSKIEGO

*Korespondenta Państwowego Muzeum Zoologicznego, zna-
komiętego badacza Syberji, zmarłego 31 stycznia 1930 r.*

oraz

Prof. Dr. WŁADYSŁAWA POLIŃSKIEGO

*b. kustosa Państwowego Muzeum Zoologicznego, wybitnego
malakozoologa i zoogeografa, zmarłego 2 czerwca 1930 r.*

*W następnym zeszycie „Sprawozdania“ zamieścimy ży-
ciorysy i charakterystykę działalności naukowej Zmarłych.*

*Le Musée Zoologique Polonais a éprouvé en 1930 de
graves pertes par la mort de ses membres:*

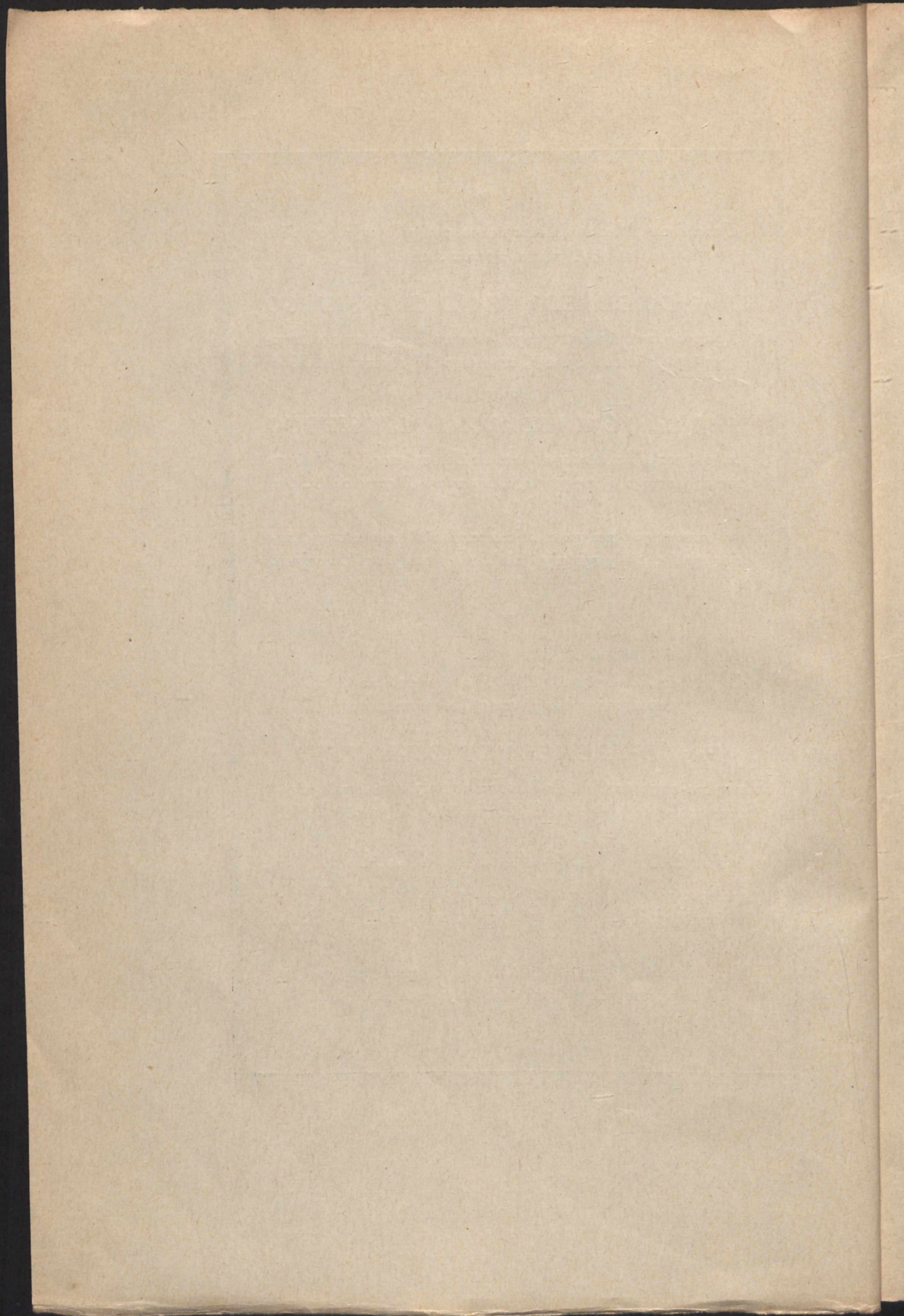
Prof. Dr. BENEDYKT DYBOWSKI

*membre-correspondant du Musée Zoologique Polonais, émi-
nent explorateur de la Sibérie, mort le 31 janvier 1930,*

Prof. Dr. WŁADYSŁAW POLIŃSKI

*ancien conservateur du Musée Zoologique Polonais, renom-
mé malacozoologue et zoogéographe, mort le 2 juin 1930.*

*Nous donnerons leur biographie et la caractéristique de
leur oeuvre scientifique dans le fascicule suivant.*

**SPRAWOZDANIE
PAŃSTWOWEGO MUZEUM ZOOLOGICZNEGO ZA R. 1929.**

1931.

**SPRAWOZDANIE DYREKTORA Z DZIAŁALNOŚCI
PAŃSTWOWEGO MUZEUM ZOOLOGICZNEGO
ZA ROK 1929.**

RAPPORT DU DIRECTEUR.

1. Personel Muzeum.

W roku sprawozdawczym skład personelu P. M. Z. był następujący:

Dr. Wacław Roszkowski, dyrektor, mianowany 1 V 1929.

Dr. Władysław Poliński, kustosz, do dn. 1 V 1929 pełniący obowiązki dyrektora, od dn. 8 V p. o. kierownika Wydziału bezkręgowców (z wyjątkiem owadów); ustąpił z Muzeum dn. 1 X 1929, objąwszy katedrę zoologii w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

Dr. Tadeusz Jaczewski, kustosz, p. o. kierownika Wydziału owadów.

Dr. Tadeusz Wolski, kustosz, do dn. 1 X 1929 p. o. kierownika Wydziału kręgowców; po ustąpieniu prof. dra Władysława Polińskiego objął obowiązki kierownika Wydziału bezkręgowców (z wyjątkiem owadów), zachowując nadal tymczasową opiekę nad Wydziałem kręgowców.

Dr. Jerzy Kremky, kustosz w Wydziale owadów.

Stanisława Kulewska, sekretarka.

Edward Sapiński, preparator.

Jan Poborczyk, starszy woźny.

Antoni Fiudkowski, woźny.

Pracownicy kontraktowi:

Stanisław Feliksiak (stud. Uniw. Warsz.).

Janusz Nast (stud. Uniw. Warsz.).

Zdzisław Raabe, (stud. Uniw. Warsz.), od 15 VII 1929.

Mieczysław Węgrzecki (stud. Szk. Gł. Gosp. Wiejsk.).

2. Korespondenci Muzeum.

P. Minister W. R. i O. P. na wniosek Dyrektora nadał w dn. 5 VII 1929 honorowy tytuł Korespondenta Państwowego Muzeum Zoologicznego p. Szymonowi Tenenbaumowi, dyrektorowi Gimnazjum w Warszawie, za

czynne popieranie Muzeum przez składanie w niem w ciągu szeregu lat wszystkich swych zbiorów (z wyjątkiem chrząszczy) krajowych i obcych, stanowiących dla Muzeum cenny nabytek ze względu na ich obfitość i dokładne etykietowanie. Wobec powyższego lista Korespondentów Państwowego Muzeum Zoologicznego przedstawia się jak następuje:

Prof. Dr. Benedykt Dybowski (Lwów), mianowany 11 V 1928.

Dr. Józef Czaki (Marechal Mallet, Brazylja), mianowany 8 X 1928.

Dyr. gimn. Szymon Tenenbaum (Warszawa) mianowany 5 VII 1929.

3. Działalność naukowa personelu Muzeum.

Dr. W. Roszkowski opracowywał część swych zbiorów mięczaków tatrzańskich; pozatem kontynuował badania nad rodziną *Lymnaeidae* z Polski, Hiszpanji, Japonji i Grenlandji.

Dr. W. Poliński prowadził dalej badania zoogeograficzne nad rolą Karpat w rozmieszczeniu mięczaków, oraz pracę monograficzną nad fauną mięczaków jeziora Ochrida.

Dr. T. Jacewski opracowywał pluskwiaki z rodzin *Corixidae*, *Mesoveliidae*, *Hydrometridae* i *Notonectidae* ze zbiorów Państwowego Muzeum Zoologicznego oraz z wielu obcych instytucyj.

Dr. T. Wolski przygotował do druku pracę p. t.: „*Corophium curvispinum* G. O. Sars w Prypeci i wodociągach warszawskich“, oraz „*Moina rectirostris* (F. Leydig), nowy dla Tatr gatunek wioślarek (*Cladocera*)“. Uzupełniał dotychczasowe wyniki nad rybami z rodzaju *Phoxinus* i studja morfologiczno-systematyczne nad skorupiakami Meksyku; prowadził badania taksonomiczno-nomenklatoryczne nad gatunkiem *Alona protzi* Hartwig na podstawie nowych materiałów, zebranych osobiście oraz uzyskanych z Zakładu Zoologii Uniwersytetu Poznańskiego. Pozatem zbierał w dalszym ciągu materiały naukowe do opracowania ryb z rodziny *Gasterosteidae*.

Dr. J. Kremky nadal pracował nad południowo-amerykańskimi motylami z rodziny *Arctiidae*; praca, rzucająca pewne światło na pokrewieństwo podrodziny *Pericopsinae* jest już na ukończeniu (nie może być jeszcze oddana do druku z powodu braku niektórych niezbędnych, a trudno dostępnych dzieł). Prócz tego opracował przysłany mu z innych muzeów materiał z grupy *Apamea nictitans* Bkh. oraz niektóre gatunki z rodzaju *Lycaena*.

P. St. Feliksiak pracował nad niektórymi zagadnieniami z anatomji mięczaków rodziny *Helicidae*.

P. M. Węgrzecki ukończył i przygotował do druku pracę morfologiczno-systematyczną nad pluskwiakami z rodzaju *Miris*; kontynuował pracę nad chrząszczami z rodzaju *Aphodius*.

4. Publikacje personelu Muzeum.

W roku sprawozdawczym personel Muzeum ogłosił drukiem rozprawy i artykuły następujące:

Dr. W. Roszkowski. Rozprawa naukowa:

- 1) On the Systematic Position and the Geographical Distribution of the Genus *Myxas* J. Soverby. Prace Państw. Muz. Zool., Warszawa, VIII, zesz. 2. 1929.

Artykuły:

- 2) O potrzebach polskiej zoologii. Nauka Polska, Warszawa, X, 1929.
- 3) Źródła synonimów w nomenklaturze zoologicznej. Wiadomości Weterynaryjne, Warszawa, № 103. 1929.
- 4) Prace faunistyczne tatrzańskie. „Wierchy”, Kraków, VII, 1929.

Dr. Wł. Poliński.

Rozprawy naukowe:

- 1) Sur certains problèmes du développement morphologique et zoogéographique de la faune des Alpes et des Karpates illustrés par l'étude détaillé des Hélicidés du groupe *Perforatella* a u c t. Prace Państw. Muzeum Zoolog., Warszawa, VII, z. 4. 1928.
- 2) Limnološka Ispitivanja Balkanskog Poluostrva. I. Reliktna Fauna Gasteropoda Ochridskog jezera. (La faune reliquaire des Gastéropodes du lac d'Ochrida). Glas Srb. Kralj. Akademije, Beograd, CXXXVII, 1929.

Dr. T. J a c z e w s k i

Rozprawy naukowe:

- 1) *Mesoveliidae* from the State of Paraná. Prace Państw. Muzeum Zoolog., Warszawa, VII, 1928, pp. 75—80, t. IV.
  - 2) *Hydrometridae* from the State of Paraná. Ibidem, VII, 1928, pp. 81—84, t. V.
  - 3) Notes on *Corixidae* III—VII. Ann. Mus. Nat. Hung., Budapest, XXV, 1928, pp. 204—214, 25 fig.
  - 4) Über drei Arten aquatiler Heteropteren aus China. Prac Państw. Muzeum Zool., Warszawa, VII, 1928, pp. 107—114, tt. XV—XVI.
  - 5) Additional notes on the morphology of *Stenocorixa protrusa* H o r v á t h (*Heteroptera*, *Corixidae*). Ibidem, VII, 1928, pp. 115—120, tt. XVII—XVIII, wraz z Dr. R. P o i s s o n ' e m, profesorem zoologii w Uniwersytecie w Caën, Calvados, Francja.
  - 6) *Notonectidae* from the State of Paraná. Ibidem, VII, 1928, pp. 121—136, tt. XIX—XXIII.
  - 7) On the fossil *Corixidae* (*Heteroptera*) from Borysław in Poland. X-e Congrès International de Zoologie, Budapest, 1927, pp. 1276—1281, 4 fig.
  - 8) Further redescriptions of palaeartic *Corixidae*. Anal. Mus. Nation. Hungar. Budapest, XXVI, 1929, pp. 23—24, 19 fig.
- Artykuły:
- 9) Muzeum zoologiczne jako instytucja naukowo-badawcza. Nauka Polska, Warszawa, X, 1929, pp. 583—595.
  - 10) Wykorzystanie dla celów naukowych pracy instruktorów szkolnych w naszych środowiskach emigracyjnych. Mórze, Warszawa, 1929, zeszyt 2-3, pp. 66-67.

- 11) Nasze czasopisma przyrodnicze. Oświata i wychowanie, Warszawa, I, 1929, pp. 410-415.

Dr. T. Wolski.

Artykuł:

Polskie Stacje Hydrobiologiczne. Ziemia, 1929, oraz kilkadziesiąt artykułów z zakresu zoologii i biologii w Encyklopedji „Ultima Thule”.

Dr. J. Kremky.

Rozprawa naukowa:

Rémarques sur la morphologie et la distribution géographique des Lépidoptères du groupe de l'*Apamea nictitans* B k h. Prace Państw. Muzeum Zoolog., Warszawa, VII, 1928.

St. Feliksiak.

Artykuł:

Spółżycie różanki z małżami. Czasopismo Przyrodnicze, Łódź, III, z. 3-4, 1929.

5. Wycieczki i badania w terenie personelu Muzeum.

Wśród prac terenowych personelu Muzeum należy na pierwsze miejsce wysunąć wycieczkę pp. dra T. J a c z e w s k i e g o i dra T. W o l s k i e g o do Meksyku. Głównym celem wycieczki było zebranie materiałów faunistycznych z wielkich jezior meksykańskich: Chapala, Patzcuaro i Texcoco, ze specjalnem uwzględnieniem owadów wodnych, skorupiaków, mięczaków i ryb. W czasie siedmiodniowego pobytu w Meksyku pp. J a c z e w s k i i W o l s k i zebrali ogółem około 10000 egz. i 92 próbówki i słoiki przedstawicieli fauny meksykańskiej. Zebrane materiały, przedstawiające się bardzo interesująco ze względu na skład jakościowy zbiorów i skrupulatność przeprowadzonych na miejscu badań, znajdują się w opracowaniu u szeregu wybitnych specjalistów w kraju i zagranicą.

Prof. dr. Wł. P o l i Ń s k i prowadził przez miesiąc letnie w dalszym ciągu swe badania nad fauną karpacką w Beskidzie Zachodnim i w Alpach Transylwańskich (Rumunja).

Dr. J. K r e m k y odbył wycieczkę w Nowogródzkie (21 VIII — 7 IX), gdzie zebrał materiał z różnych grup zwierzęcych, przedewszystkiem motyli w różnych stadiach rozwojowych. Poza tem gromadził dorywczo materiały w okolicach Warszawy, głównie motyle i chrząszcze.

P. St. F e l i k s i a k w czasie dwutygodniowego (17 VIII — 1 IX) pobytu w okolicach Świtezi Nowogródzkiej zebrał 7196 ok. kręgowców, mięczaków, owadów, wijów, pajęczaków, skorupiaków, pierścienic i wytwawków, oraz 36 słoików planktonu i 10 ihu dennego. Na wycieczkach w okolicach Warszawy i Łodzi zgromadził 1533 egz. różnych zwierząt.

P. J. N a s t na licznych wycieczkach w okolicach Warszawy zebrał 1798 egz. różnych zwierząt.

P. Z. R a a b e wyjechał we wrześniu na Wołyń, na przeciąg 3 tygodni, gdzie zebrał 5572 ok. zwierząt z różnych grup.

Preparator p. E. S a p i Ń s k i wyjeżdżał do Zakopanego w czasie od 12 V — 2 VI, gdzie spreparował, a częściowo i sam zebrał kolekcję ptaków tatrzańskich. W czasie pobytu na urlopie w Łowickim zebrał również 101 ok. ryb.

6. Prace konserwatorskie w poszczególnych wydziałach Muzeum.

a) Wydział kręgowców:

Dn. 10 V pełnienie obowiązków kierownika Wydziału kręgowców zostało powierzone drowi T. Wolskiemu; od dn. 1 X, wobec zlecenia mu kierownictwa Wydziału bezkręgowców (z wyjątkiem owadów), Wydziałem kręgowców zajmował się dr. Wolski tylko dodatkowo.

Dr. T. Wolski porządkował i oznaczał zbiory naukowe ryb, uwzględniając specjalnie rodziny *Cyprinidae* i *Siluridae*, uzupełniając dział wystawowy ryb przy pomocy p. J. Nasta.

P. J. Nast do dn. 15 V porządkował w dalszym ciągu krajowe materiały nietoperzy (od 15 V p. J. Nast został przydzielony do Wydziału owadów).

P. Z. Raabe od 15 V uporządkował wystawową część zbioru płazów, montując szereg okazów, oraz sporządził około 50 mapek z rozmieszczeniem geograficznym płazów i gadów. Rozpoczął porządkowanie zbioru gadów. Rozsegregował zbiory przywiezione z wyprawy meksykańskiej.

P. E. Sapiński oprócz preparowania skórek i szkieletów z napływających materiałów ornitologicznych i mammologicznych, wykonał dla działu wystawowego szereg eksponatów, między innymi okaz bizona. Ponadto, jak co roku, przeprowadził dezynfekcję i oczyszczenie znacznej części zbiorów naukowych.

b) Wydział bezkręgowców (z wyjątkiem owadów):

Pełniącym obowiązki kierownika tego wydziału do dn. 1 X był prof. dr. Wł. Poliński. Po jego przejściu na katedrę zoologii w Szkole Gł. Gospod. Wiejskiego kierownictwo tego wydziału objął dr. T. Wolski.

Prof. dr. Wł. Poliński porządkował w dalszym ciągu dział mięczaków. Po jego ustąpieniu dział ten, obok swych zwykłych czynności dyrektorskich, objął dr. W. Roszkowski, przystępując do zmiany układu zbiorów wystawowych, które zostaną przeniesione z sali ogólnej do specjalnie w tym celu przerobionych szaf na III piętrze.

Dr. T. Wolski uporządkował cały zbiór materiałów planktonowych, a z ogólnego zbioru skorupiaków uporządkował skorupiaki obunogie i dziesięcionogie, oraz rozpoczął przy pomocy pp. St. Feliksiaka i Z. Raabego przenoszenie suchych okazów skorupiaków do alkoholu.

P. St. Feliksiak porządkował przedewszystkiem nieoznaczone materiały mięczaków. Razem z p. Z. Raabe porządkował i przynosił do słoików olbrzymie zbiory arachnologiczne Wł. Kulczyńskiego, którym groziło wyschnięcie. Wielka ta praca zajęła im przeszło pół roku czasu. Ponadto porządkował zbiory z innych grup bezkręgowców.

P. Z. Raabe przez kilka miesięcy porządkował, częściowo łącznie z p. Feliksiakiem, wyżej wymienione zbiory pajęczaków Wł. Kulczyńskiego.

c) Wydział owadów:

Kierownictwo tego wydziału zostało z dn. 10 V powierzone p. dr. T. Jaczewskiemu.

Dr. T. Jaczewski z ogólnego zbioru pluskwiaków różnoskrzydłych (*Heteroptera*) oznaczył, uporządkował i ustawił rodzinę *Notonectidae*; przygotował do uporządkowania rodziny: *Nepidae*, *Naucoridae*, *Belostomidae*, *Ple-*

idae, Helotzephidae, Mononychidae, Galgulidae, Gerridae, Veliidae, Acanthidae, Nabidae i Reduviidae. Nadto włączał do zbioru, po uprzednim oznaczeniu, nowonapływające materiały pluskwiaków krajowych i obcych z rodzin już uporządkowanych.

Pod kierunkiem dra Jaczewskiego porządkowane były krajowe zbiory piewików (*Homoptera*) początkowo przez p. M. Węgrzeckiego, a następnie przez p. J. Nasta.

Dr. J. Kremky uporządkował 38 pudeł ogólnego zbioru motyli, obejmujących rodzinę *Nymphalidae*. Prócz tego oznaczał materiały nieoznaczone i włączał je do zbiorów, porządkował napływające materiały motyli, preparował i dezynfekował zbiory.

P. J. Nast uporządkował suche materiały owadów, wydzielając kraowe i dzieląc je na podrzędy (ogółem 65 pudeł). Zaczął porządkować zbiór materiałów alkoholowych, przynosząc próbki do stojów. Preparował zaległe i wpływające suche okazy, zwłaszcza *Neuroptera, Odonata, Hemiptera* i *Orthoptera*. Poza to zaczął porządkować i oznaczać krajowy zbiór piewików.

P. M. Węgrzecki w dalszym ciągu oznaczał i porządkował zbiory krajowe rodzin *Carabidae, Chrysomelidae*, oraz palearktyczne gatunki z rodzaju *Aphodius*; spreparował i uporządkował cały szereg różnych zbiorów, pozostających dotychczas na wacie lub w alkoholu. Dezynfekował zbiory uporządkowane dawniej.

7. Dodatkowe czynności personelu Muzeum.

Prócz swych zwykłych, związanych ze stanowiskiem obowiązków, cały personel naukowy pełnił szereg czynności dodatkowych:

Dyrektor objął od 1 V redakcję wydawnictw Muzeum, oraz pieczę nad zbiorami mięczaków;

Prof. dr. W. Poliński do 1 V był redaktorem wydawnictw, oraz pełnił obowiązki bibliotekarza;

Dr. T. Jaczewski był od 1 V członkiem komitetu redakcyjnego wydawnictw, oraz prowadził wymianę wydawnictw, przyczem uporządkował odnośne akta (368 teczek); z dniem 1 V dr. T. Jaczewski objął sprawy zamówień książek i prenumeraty pism dla biblioteki muzealnej; podobnie, jak w latach ubiegłych, prowadził kontrolę zwiedzających Muzeum (przy pomocy starszego woźnego J. Poborczyka);

Dr. T. Wolski od 1 V był członkiem komitetu redakcyjnego wydawnictw Muzeum i miał sobie powierzone kierownictwo nad biurem Muzeum;

Dr. J. Kremky prowadził katalog kartkowy biblioteki, a od dn. 1 V objął tymczasowo obowiązki bibliotekarza; poza to pełnił czynności sekretarza na konferencjach;

P. St. Kulewska drukowała etykiety do zbiorów entomologicznych;

Pp. St. Feliksiak, J. Nast i Z. Raabe prowadzili księgę inwentarza materiałów napływających do Muzeum

8. Wzrost zbiorów.

a) Wydział kręgowców.

W r. ub. zbiory kręgowców powiększyły się o 3011 egz., w czym ssaków było 70, ptaków 231, gadów 228, płazów 314, ryb 2158 i beczaszko-

ców 10 egz. Z liczby powyższej zebrano w drodze służbowej 2256 egz., otrzymano na wymianę 60 egz., oraz w darze — 695 egz.

Zebrano w drodze służbowej:

P. St. Feliksiak — 5 płazów i 76 ryb z okolic Warszawy, oraz 1 gada, 5 płazów i 65 ryb z okolic Świtezi Nowogrodzkiej.

Dr. T. Jaczewski i dr. T. Wojski — 26 ssaków, 18 ptaków, 185 gadów, 223 płazy i 1350 ryb z Meksyku.

Dr. J. Kremky — 1 gada i 4 płazy z nad Świtezi.

P. J. Nast — 30 płazów i 38 ryb z okolic Warszawy.

Prof. dr. Wł. Poliński — 1 gada, 2 płazy i 53 ryby z okolic Żywca, oraz 1 płaza z Rumunji.

P. Z. Raabe — 3 gady, 32 płazy i 30 ryb z okolic Krzemieńca.

P. E. Sapiński — 101 ryb z okolic Łowicza.

Dr. T. Wojski — 6 ryb z Wilanowa.

W drodze wymiany:

Museo Nacional de Historia Natural, Mexico — 21 gadów, 6 płazów i 33 ryby.

Dary:

P. L. Buszkowski, Nacz. Wydziału w Min. W. R. i O. P. (Warszawa) — 1 egz. myszółowa.

P. J. Cramer (Warszawa) — 19 ptaków oraz 20 czaszek i miednic kreta.

Dr. J. Czaki (Marechal-Mallet, Brazylja) — 1 egz. ssaka z Brazylji.

P. Czekanow (Warszawa) — 68 ryb z okolic Warszawy.

P. J. Domaniewski (Zakopane) — 123 ptaki z Tatr.

P. J. Ejsmond (Warszawa) — 2 ptaki z Polesia.

P. M. Gostyński (Warszawa) — 5 zębów kopalnych ssaków z Czerwińska.

Prof. Dr. B. Hryniewiecki (Warszawa) — 3 egz. jaszczurki zielonej z Wołynia.

Dr. St. Jakubisiak (Poznań) — 24 ryby z okolic Poznania.

Dr. H. Jawłowski (Warszawa) — 72 ryby z Kieleckiego, 1 gad, 4 płazy i 3 ryby z Rumunji.

P. K. Karpowicz (Czombrów) — 1 zajęc bielak z Nowogrodziny.

Morski Urząd Rybacki (Gdynia) — 33 ryby z zatoki Puckiej.

Dr. O. Natorp (Mysłowice) — 61 ptaków ze Śląska i Styrji.

Ogród Zoologiczny w Warszawie — 6 ssaków, 3 ptaki, 2 gady.

P. Ostrowski — 1 nietoperz z Mładza.

P. O. Paszkiewicz (Warszawa) — 2 odłamki rogów jelenia kopalnego z pow. Wołkowyskiego.

P. Cz. Odrowąż-Pieniążek (Warszawa) — 1 skóra strusia.

Dr. St. Pleśniewicz (Warszawa) — 1 ptak z okolic Warszawy.

Dr. M. Ramułt (Kraków) — 10 lancetników.

Dr. J. St. Ruszkowski (Warszawa) — 4 ryby z Norwegji.

P. B. Sowiński (Warszawa) — 95 ryb z akwarjum.

P. Dr. M. Tabęcki (Warszawa) — 1 kot sjamski.

P. Sz. Tenenbaum, dyr. gimn. (Warszawa) — 57 ryb z Rytra.

P. St. Wlekliński (Warszawa) — 2 gady, 2 płazy, 18 ryb krajowych i 32 ryby egzotyczne.

P. R. Wołosz (Warszawa) — 1 małpa.

P. K. Zagórski (Leopoldeville, Kongo Belg.) — 1 skóra węża z Kongo.

P. I. Załęski (Nowogród, pow. Łomżyński) — 1 róg jelenia z Narwi.

St. hr. Zamoyski (Warszawa) — 2 ssaki, 2 ptaki, 4 gady i 3 jaja kajmana z Afryki.

Dr. J. Żabiński (Warszawa) — 3 egz. ssaków z Białowieży.

b) Wydział bezkręgowców (z wyjątkiem owadów):

Zbiory tego wydziału zostały zwiększone w roku sprawozdawczym o 20155 okazów i 408 słoików, z czego w drodze służbowej zebrano 14320 egz. i 138 słoików, w drodze wymiany otrzymano 73 ok., a w drodze darów 5762 egz. i 258 słoików. Z tego na mięczaki przypada 13496 egz. i 1 słoik, na szkarłupnie 4 egz., wije — 2045 egz., pajęczaki — 823, skorupiaki — 3210 egz. i 11 słoików, robaki — 500 egz., jamochłony — 77 egz., plankton — 362 słoiki i muł — 34 słoiki.

W drodze służbowej zebrano:

P. St. Feliksiak — 4007 mięczaków, 363 wije, 124 pajęczaki, 777 skorupiaków, 168 robaków, 36 słoików planktonu oraz 10 słoików mułu z okolic Świtezi Nowogródzkiej, Warszawy i Łodzi.

Dr. T. Jaczewski i dr. T. Wolski — 2565 mięczaków, 167 wijów, 110 pajęczaków, 935 skorupiaków, 219 robaków, 68 słoików planktonu i 24 słoików mułu z Meksyku.

Dr. J. Kremky — 106 mięczaków, 49 wijów, 9 pajęczaków, 2 skorupiaki i 5 robaków z okolic Świtezi Nowogródzkiej i Warszawy.

P. J. Nast — 4 mięczaki, 1 skorupiak i 25 robaków z okolic Warszawy.

Prof. dr. Wł. Poliński — 4313 mięczaków, 132 wije, 4 pajęczaki, 220 skorupiaków i 23 robaki z różnych okolic Polski i Rumunii.

P. Z. Raabe — 600 mięczaków, 172 wije, 560 pajęczaków, 279 skorupiaków i 35 robaków z okolic Krzemieńca.

Dr. W. Roszkowski — 193 mięczaki, 47 wijów, 1 pajęczak, 55 skorupiaków i 23 robaki z Białowieży.

W drodze wymiany otrzymano:

Dr. J. Favre (Génève) — 8 egz. *Fruticicola edentula* (zużyte do badań anatomicznych przez dra Wł. Polińskiego)

Dr. L. Germain (Paris) — 4 ok. *Fruticicola edentula*.

Museo Nacional de Historia Natural, Mexico — 60 ok. mięczaków meksykańskich.

P. Fr. Uhl — 1 egz. *Fruticicola edentula*.

Dary złożyli:

H. hr. Ciecierski (Siemiatycze, pow. Białostocki) — 1 olbrzymi okaz małża *Anodonta cellensis*.

P. Wizytator K. Czerwiński (Warszawa) — 10 egzempl. mięczaków z Normandji.

Dr. M. Gieysztor (Warszawa) — 370 egz. mięczaków i 11 skorupiaków z Hiszpanji.

P. E. Grabda (Warszawa) — 164 mięczaki i 2 skorupiaki z okolic Radomia.

Prof. Dr. B. Hryniewiecki (Warszawa) — 2 mięczaki z zatoki Biskajskiej.

Dr. J. Jakimowicz (Grodno) — 9 mięczaków z okolic Grodna i Zaleszczyk.

P. A. Jankowski (Warszawa) — 472 mięczaki, 3 wije, 1 pajęczak i 7 skorupiaków z okolic Warszawy, Tarnopola, oraz Dalmacji.

Dr. H. Jawłowski (Warszawa) — 234 mięczaki, 400 wijów, 241 skorupiaków z Polski i Rumunji.

P. K. Karpowicz (Czombrów) — 525 mięczaków z okolic Świtezi.

Dr. J. Kołodziejczyk (Warszawa) — 12 stoików planktonu z Wisły i Świtezi.

P. K. Krańska (Warszawa) — 133 mięczaki z Podola.

P. G. Krassowski (Piesza Wola) — 3 kopalne szkarłupnie z pow. Włodawskiego.

P. M. Łopuszański (Kowel) — 276 mięczaków z okolic Kowla.

Prof. dr. R. Minkiewicz (Warszawa) — 10 mięczaków z przewodu pokarmowego żaby.

P. J. Orłowska (Warszawa) — 36 mięczaków z Zaleszczyk.

Prof. dr. W. Poliński (Warszawa) — 700 wijów, 600 skorupiaków z Polski, Wschodnich Alp, Istrii i Chorwacji.

Doc. Dr. B. Richter (Warszawa) — 86 ok. i 1 stoik mięczaków, oraz 1 skorpjon z Egiptu.

P. J. Rodzewicz (Kownacice, pow. Sobolewski) — 1 robaka (*Gordius*).

Dr. F. Różycki (Warszawa) — 18 kopalnych mięczaków z okolic Skierniewic i Łowicza.

Dr. W. Roszkowski (Warszawa) — 777 mięczaków z Polski, Rosji i Szwajcarii.

Dr. J. St. Ruszkowski (Warszawa) — 50 mięczaków, 3 wije, 75 skorupiaków i 77 jamochłonów i gąbek z Bergen w Norwegji.

Dr. H. Schlesch (Kopenhaga) — 18 mięczaków (*Pseudosuccinea*).

Dr. K. Strawiński (Skierniewice) — 68 mięczaków i 6 wijów z Jugosławji.

Dr. S. Sumiński (Warszawa) — 2 mięczaki z pow. Brodnickiego.

P. Sz. Tenenbaum, dyr. gimn. (Warszawa) — 382 mięczaki z Rytra i Pienin.

Dr. T. Wolski (Warszawa) — 35 mięczaków, 10 pajęczaków, 5 egz. i 11 stoików skorupiaków, oraz 246 stoików planktonu.

St. hr. Zamoyski (Warszawa) — 22 mięczaki, 3 wije i 4 pajęczaki z Konga francuskiego.

c) Wydział owadów.

Zbiór owadów powiększył się w roku sprawozdawczym o 20586 egz., 31 pudeł i 1 słój z materiałami. Z tego w drodze służbowej zebrano 17890 egz.,

za opracowanie materiałów przez dra T. Jaczewskiego otrzymano 119 egz., w drodze wymiany — 2061 egz. i wreszcie w drodze darów 10516 egz., 1 słój i 31 pudeł.

W drodze służbowej zebrano:

Pp. St. Feliksiak i J. Nast (przy pomocy p. St. Adamczewskiego, stud. U. W.) — 164 owady z okolic Warszawy.

P. St. Feliksiak — 2783 owady z okolic Świtezi i 411 z okolic Warszawy.

Dr. T. Jaczewski — 15 owadów z Rakowca.

Dr. T. Jaczewski i Dr. T. Wolski — 3271 owadów z Meksyku.

Dr. J. Kremky — 700 motyli w różnych stadiach rozwojowych i 226 innych owadów z okolic Warszawy, oraz 500 motyli w różnych stadiach rozwojowych i 291 innych owadów z okolic Nowogródka.

P. J. Nast — 1700 ow. z okolic Warszawy.

Prof. dr. Wł. Poliński — 64 owady z Rumunji i 68 owadów z pow. Żywieckiego.

Prof. dr. Wł. Poliński i p. St. Feliksiak — 6 ow. z Czarnej Strugi.

P. Z. Raabe — 3861 ow. z okolic Krzemieńca.

Dr. W. Roszkowski — 45 ow. z Białowieży.

P. M. Węgrzecki — 3785 owadów z Tatr i z okolic Warszawy.

Za opracowanie materiałów przez Dr. T. Jaczewskiego otrzymano od:

Deutsches Entomologisches Institut (Berlin — Dahlem) — 6 ok. *Hemiptera* z Chin, zebranych przez p. Kreyenberga.

Dr. F. Peus (Berlin) — 113 ok. pluskwiaków z Dörger (Niemcy).

W drodze wymiany:

Dr. W. Szaniawski (Warszawa) — 25 ok. motyli i pluskwiaków z Kurytyby, zebranych przez p. L. Kossobudzkiego.

P. S. Żywno (Grodno) — 1916 ow., przeważnie chrząszczy i 120 torebek z motylami z okolic Grodna.

W drodze darów:

P. St. Adamczewski (Warszawa) — 160 ow. z okolic Warszawy.

Spadkobiercy po ś. p. dr. Bronisławie Dębskim — 319 preparatów mikroskopowych.

Dr. A. Freyd (Warszawa) — 36 owadów z Peru.

Dr. M. Gieysztor (Warszawa) — 15 ok. z Valencji (Hiszpanja).

P. E. Grabda (Warszawa) — 337 ok., głównie ważek, przeważnie z okolic Radomia.

Dr. T. Jaczewski (Warszawa) — 4996 ow., głównie pluskwiaków palearktycznych, zebranych w latach 1913—1919.

P. A. Jankowski (Warszawa) — 9 ow. z Dalmacji.

Dr. J. Jarocki (Warszawa) — 10 pluskwiaków z Besarabji.

Dr. H. Jawłowski (Warszawa) — 28 ow. z Rumunji.

P. K. Karpowicz (Czombrów) — 110 motyli z Belgji i Szwajcarii i 31 pudełek z *Microlepidoptera* i *Hemiptera* na wacie z okolic Czombrowa.

- P. A. Kreczmer (Warszawa) — 55 motyli, głównie z powiatu Lidzkiego, zebranych przez ś. p. Z. Samborskiego.
- Pp. L. i M. Masłowscy (Zawiercie) — 25 motyli w różnych stadkach rozwojowych z okolic Warszawy i Zawiercia.
- P. W. Milicerówna (Warszawa) — 10 motyli z Tatr.
- Pułk. W. Niesiołowski (Kraków) — 1 ok. motyla *Psychidea bombycella tatricolella* Niesioł. z Tatr Polskich.
- Inż. Ś. Nowicki (Toruń) — 210 torebek z motylami ze Szwajcarii.
- Prof. dr. R. Poisson (Francja) — 1 ok. pluskwiaka *Stenocorixa prot-rusa* Horv. z Sudanu.
- Pracownia Rybacka P. I. N. G. W. (Bydgoszcz) — 4 ok. larw *Aphelochirus aestivalis* F. z Pomorza.
- P. Z. Raabe (Warszawa) — 22 ok. owadów z Italji, zebranych przez dr. H. Raabego.
- Dr. J. St. Ruszkowski (Warszawa) — 9 ow. z Bergen (Norwegia).
- P. W. Solman (Warszawa) — 1540 ow. z Rhodezji i Indji.
- Prof. dr. K. Stecki (Poznań) — 278 ow., głównie chrząszczy z Tatr.
- P. M. Stolarczyk (Ciechanowiec) — 799 ow. z okolic Białegostoku i Stanisławowa.
- Dr. K. Strawiński (Skierniewice) — 34 ok. pluskwiaków z Jugosławji.
- P. Sz. Tenenbaum, dyr. gimn. (Warszawa) — 1104 ow. z Polski, Syrii, Japonji i wysp Balearskich.
- P. M. Wilczyński (Kielce) — 62 ok. owadów, głównie motyli z okolic Kielc.
- Dr. T. Wołski (Warszawa) — 3 ow. z jeziora Gałwe (Woj. Wileńskie) zebr. w r. 1927.
- St. hr. Zamoycki (Warszawa) — 337 ow. z Konga francuskiego.
- Dr. J. Żabiński, dyr. Ogrodu Zool. w Warszawie — 1 słów z karaluchami i 2 karaluchy suche.

9. Meble i pomoce naukowe.

W roku sprawozdawczym Państwowe Muzeum Zoologiczne otrzymało kilka pięknych darów, wzbogacających niezbyt dotąd zasobny dział instrumentów, pomocy naukowych, oraz dział meblowy Muzeum. Od rodziny ś. p. dra Bronisława Dębskiego otrzymano mikroskop Zeiss'a z 8 obiektywami i 5 okularami kompensacyjnymi, oraz aparat mikrofotograficzny z dwoma obiektywami. Doc. dr. Wacław Werner ofiarował termostat, suszarkę, mikrotom Minota f-my Leitz i 2 stoły laboratoryjne.

Wdowa po ś. p. Janie Sztolcmanie ofiarowała portret olejny swego zmarłego męża pendzla Męciny-Krzesza.

Dyr. Jan Szeronos ofiarował aparat fotograficzny f-my Voigtländer.

P. Jadwiga Orłowska — 2 blozki mosiężne do zatapiania obiektów w parafinie.

Hojnym ofiarodawcom składam na tem miejscu serdeczne podziękowanie za ich cenne dary, z których dwa pierwsze umożliwiły pracę trzem pracownikom z poza Muzeum.

Ogółem w dziale meblowym inwentarz powiększył się o 34 numery, a w dziale pomocy naukowych przybyło pozycji inwentarzowych 14.

Prócz wymienionych wyżej darów należy tu wspomnieć o ważniejszych nabytkach zakupionych: 4 mikroskopy Reicherta, skrzynia blaszana do mace-racji, 2 bańki na alkohol, podwójna szafa żaluzjowa, fotel wykręcany, 2 kar-toteki, szafa z półkami, 4 stoły, 5 półek.

10. Nabytki biblioteczne.

Do inwentarza i do katalogu kartkowego zapisano 1706 nowych nume-rów (№№ 15793—17499) t. j. o 133 mniej, niż w roku 1928. Z liczby powyż-szej otrzymano:

w drodze kupna	212 (o 83 więcej, niż w r. ub.)
„ „ służbowej	3
„ „ wymiany wydawn.	615 (o 93 mniej, niż w r. ub.)
„ „ „ dupl.	27 (o 189 „ „ „ „)
„ „ darów	849 (o 63 więcej, „ „ „)

Dary złożyli pp.: Dr. T. Wołski — 336, spadkobiercy po ś. p. d-rze Bronisławie Dębskim (Kair) — 210, Dr. T. Jaczewski — 93, Dy-rekcja Obserwatorium Meteorologicznego w Meksyku — 36, Dr. W. Roszkow-ski — 35, Departament Nauki i Szkół Wyższych Min. W. R. i O. P. — 27, K. Czerwiński — 16, ś. p. J. Sztolcman — 12, Dr. J. Kremky — 11.

Mniej, niż po 10 złożyli: Ligue Luxembourgoise pour la Protection des Oiseaux (Luxembourg), Reichszentr.-Peltztier. (Leipzig), Kasa im. Mianow-skiego, Redakcja „Poradnika dla Samouków“, Red. „Nauki Polskiej“, Polskie Przyrodnicze Towarzystwo Pedagogiczne, oraz pp. Prof. Dr. Ashworth (Edinburg), Prof. dr. P. de Beauchamps (Strasbourg), Dr. J. Bowkiewicz, Dr. J. Czaki (Parana, Araucaria), Prof. Dr. A. Dampf (Meksyk), Dr. G. Deh-nel, J. Domaniewski (Zakopane), Dr. M. Dyrdowska (Poznań), J. Ejsmond, St. Feliksiak, J. H. Fleming (Toronto, Kanada), Dr. S. Gartkiewicz, Dr. M. Gieysztor, W. A. Lindholm (Leningrad), J. Łukasiak, L i M. Masłowsky (Zawiercie), E. Moroder Sala (Va-lencia), Dr. J. Petrbock (Praha), Prof. Dr. Wł. Poliński, inż. A. Rundo, Dr. A. Rząśnicki, E. Sapiński, Dr. K. Strawiński, Dr. Wł. Szan-iański, Dr. J. Szpotańska, Dr. J. Żabiński.

11. Wymiana wydawnictw.

W dniu 1 stycznia 1929 r. Państwowe Muzeum Zoologiczne prowadziło wymianę wydawnictw z 363 instytucjami i towarzystwami, w tej liczbie 55 kra-jowemi. W ciągu roku sprawozdawczego Muzeum nawiązało wymianę wydaw-nictw z następującymi instytucjami i towarzystwami:

1. Berlin, Deutsche Zoologische Gesellschaft.
2. Brno, Moravské Zemské Museum.
3. Buenos Aires, Biblioteca del Ministerio de Agricultura.
4. Buitenzorg, Bibliotheek van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.
5. Cape Town, The South African Museum.
6. Dublin, The National Museum of Ireland.

7. Foochow, The Natural History Society.
8. Groningen, Natuurkundig Genootschap.
9. Huntington, Long Island, The Vanderbilt Oceanographic Museum.
10. København, Entomologisk Forening.
11. Kotka, Redaktion des „Index Ornithologicus“.
12. Leningrad, Institut po Izučeniju Sieviera.
13. London, The National Science Museum.
14. Lublin, Muzeum Lubelskie.
15. Lwów, Akademia Medycyny Weterynaryjnej.
16. Lwów, Towarzystwo Naukowe we Lwowie.
17. Madison, Wisc., The Wisconsin Geological and Natural History Survey.
18. Madras, The Government Museum.
19. Madrid, Dirección General de Montes, Pesca y Caza.
20. Mexico, D. F., Sociedad Científica „Antonio Alzate“.
21. Minsk, Académie des Sciences de la Ruthénie Blanche.
22. Minsk, Białoruski Naukowo-Doświadczalny Instytut Gospodarki Wiejskiej i Leśnej.
23. Montpellier, Académie des Sciences et Lettres de Montpellier.
24. Nancy, Société des Sciences de Nancy.
25. Portici, Laboratorio di Zoologia Generale e Agraria, R. Scuola Superiore di Agricoltura.
26. Poznań, Redakcja „Deutsche wissenschaftliche Zeitschrift für Polen“.
27. Pullman, Wash., The State College of Washington.
28. Rostov na Donu, Siewiero-Kawkazskij Uniwiersitiet.
29. San Diego, Calif., The Zoological Society of San Diego.
30. San Francisco, Calif., The Pacific Coast Entomological Society.
31. San Jacinto, D. F., Oficina Federal para la Defensa Agrícola.
32. Smolensk, Biblioteka Smolenskogo Gosud. Uniwiersitiet.
33. Tartu, Loodusuurijate Selts Tartu Ülikooli juures.
34. Tartu, Tartu Ülikooli Zoologia-Instituut ja -Muuseum.
35. Warszawa, Polskie Towarzystwo Anatomiczno-Zoologiczne.
36. Warszawa, Zakład Anatomji Opisowej Zwierząt Domowych na Wydziale Weterynaryjnym Uniwersytetu Warsz.
37. Warszawa, Zakład Ichtiologii i Rybactwa S. G. G. W.

W ciągu roku sprawozdawczego przerwano wymianę wydawnictw z następującymi dwiema instytucjami:

1. Poznań, Redakcja „Rybaka Polskiego“, z dn. 18 XI 1929, wobec zaprzestania wychodzenia tego pisma.

2. Washington, D. C., The U. S. National Herbarium, z dn. 17 I 1929, wobec nieinteresowania się ze strony tej instytucji piśmiennictwem zoologicznym.

W wyniku zmian powyższych w dniu 31 XII 1929 r. ogólna liczba instytucyj i towarzystw, z którymi Państwowe Muzeum Zoologiczne prowadziło wymianę wydawnictw, wynosiła 398, w czem 61 krajowych.

12. Wydawnictwa Państwowego Muzeum Zoologicznego.

Do dn. 1 V redagował wydawnictwa Muzeum ówczesny zastępca dyrektora dr. Wł. Poliński, który następnie zrezygnował z tego stanowiska w związku z przejściem na katedrę S. G. G. W.

Z dn. 1 V dyrektor powołał komitet redakcyjny wydawnictw Muzeum w składzie następującym: dr. W. Roszkowski, dr. T. Jaczewski i dr. T. Wolski.

W roku sprawozd. wydano zeszyty 2-4 tomu VII-go, oraz 1-2 tomu VIII-go „Prac Państwowego Muzeum Zoologicznego“, w łącznej ilości 274 stron druku z 2 rysunkami w tekście, 37 pojedynczemi i 4 większemi tablicami. W wydanych zeszytach, poza sprawozdaniem dyrektora Muzeum, pomieścili swe prace.

J. Domaniewski — 2, T. Jaczewski — 4, H. Jawłowski — 2, J. Kremky — 1, R. Poisson i T. Jaczewski — 1, Wł. Poliński — 2, W. Roszkowski — 2, J. Stach — 3 prace.

Razem ukazało się prac 17.

13. Pracownicy naukowcy z poza Muzeum.

P. J. Domaniewski, kustosz Muzeum Tatrzańskiego, pracował w P. M. Z. nad ptakami.

Dr. H. Jawłowski, korzystając z zasiłku Min. W. R. i O. P. na pracę badawczą, opracowywał i porządkował muzealne zbiory wijów.

P. A. Kreczmer, kustosz Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie i p. M. Masłowski, stud. Pol. Warsz., współpracowali z dr. J. Kremkym przy oznaczaniu motyli, głównie z grupy *Microlepidoptera*.

P. J. Niklewska, naucz. gimn., korzystała na miejscu z biblioteki dla swej pracy dyplomowej.

P. J. Orłowska, naucz. gimn., pracowała nad anatomją ślimaków z rodziny *Lymnaeidae*.

P. T. Paszkowski, naucz. gimn., pracował nad rozwojem płazów ogoniastych.

Dr. K. Strawiński, asyst. S. G. G. W., oznaczał materiały pluskwia-ków różnoskrzydłych do swej pracy ekologicznej.

Dr. M. Zajcówna, asyst. Uniw. w Wilnie, sprawdzała w Muzeum oznaczenia mięczaków z jezior Trockich, korzystając ze wskazówek prof. dra Wł. Polińskiego.

Ponadto z biblioteki, zbiorów i informacji korzystał szereg uczonych i pedagogów miejscowych i pozamiejscowych.

14. Stosunki z innymi instytucjami i badaczami.

Państwowe Muzeum Zoologiczne jako całość i poszczególni jego pracownicy pozostawali w ożywionych stosunkach naukowych z szeregiem instytucyj pokrewnych i badaczy w kraju i zagranicą, prowadząc z nimi korespondencję naukową i wzajemną wymianę publikacyj. Nadto w Państwowem Muzeum Zoologicznem opracowywane były zbiory z różnych grup zwierzęcych, przesyłane do opracowania członkom personelu Muzeum przez szereg instytucyj i uczonych krajowych i zagranicznych. Ponadto wielokrotnie oznaczono szereg okazów, przesyłanych do Muzeum z prośbą o zdeterminowanie.

Dr. T. Jaczewski opracowywał materiały z rodzin *Corixidae*, *Mesoveliidae*, *Hydrometridae* i *Notonectidae* ze zbiorów Deutsches Entomologisches Institut (Berlin-Dahlem), Zoologisches Staatsmuseum (Hamburg), British Museum (London), U. S. National Museum (Washington), Magyar Nemzeti Mú-

zeum (Budapest), Zoologiczyskij Muzej Akademii Nauk (Leningrad) i z niektórych innych instytucyj.

Dr. J. Kremky opracowywał niektóre motyle ze zbiorów Muzeum Fizjograficznego Polskiej Akad. Um. w Krakowie oraz z Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie.

Prof. dr. Wł. Poliński opracowywał mięczaki słodkowodne z jeziora Ochrida, przesłane do opracowania przez dra S. Stankovića, prof. Uniw. w Belgradzie.

Dr. W. Roszkowski opracowywał zbiory ślimaków hiszpańskich z rodziny *Lymnaeidae* z Senckenbergisches Museum w Frankfurcie n/M.

Ze swej strony Państw. Muzeum Zool. przesłało swoje materiały do opracowania, lub porównania różnym specjalistom:

P. A. Demianowicz (Zakł. Zool. Uniw. Warsz.) otrzymał dla porównania kilka gatunków skorupiaków z rzędu *Isopoda*.

Prof. dr. J. Grochmalicki (Uniw. Pozn.) otrzymał dla porównania 1 gatunek skorupiaką z rzędu *Isopoda*.

Prof. dr. J. Hadži (Ljubljana, Jugosławja) opracował europejskie zbiory skorpjonów.

Dyr. dr. W. Horn, Deutsches Entomol. Institut (Berlin-Dahlem) otrzymał do opracowania chrząszcze z rodziny *Cicindellidae*.

Dr. St. Jakubisiak, asyst. Uniw. Pozn., otrzymał zbiory planktonowe z jezior poleskich dla opracowania skorupiaków z grupy *Harpacticoidea*.

P. W. Kulmatycki, kierownik Pracowni Rybackiej Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. w Bydgoszczy, otrzymał 3 okazy ryb z rodzaju *Coregonus* do opracowania.

Doc. dr. J. Obenberger (Narodni Muzeum — Praha), otrzymał do opracowania chrząszcze z rodziny *Buprestidae*.

Prof. J. Stach, Dyr. Muzeum Fizjogr. Pol. Akad. Umiej. w Krakowie, otrzymał i częściowo opracował materiały z grupy owadów bezskrzydłych.

15. Frekwencja publiczności w Muzeum.

W roku sprawozdawczym Muzeum było otwarte dla publiczności w ciągu 103 dni. Muzeum odwiedziło 46166 osób, w tem 202 wycieczki szkolne i inne o łącznej ilości 5721 uczestników. W porównaniu z rokiem 1928 zaznaczył się spadek ogólnej ilości zwiedzających o przeszło 10000 osób, przyczem ilość wycieczek i ich uczestników zmniejszyła się przeszło o 50%. Czy zjawisko to jest spowodowane ogólnym spadkiem zainteresowania Muzeum, wywołanym przez niemożność racjonalnego rozwijania działu wystawowego w obecnym pomieszczeniu, czy też odegrały tu rolę przyczyny chwilowe (odciągnięcie wycieczek wiosennych i jesiennych przez wystawę poznańską), da się powiedzieć dopiero po uzyskaniu danych za rok 1930.

Na poszczególne miesiące roku przypadały następujące ilości zwiedzających:

I — 3149	VII — 2855
II — 2455	VIII — 3729
III — 2962	IX — 4011
IV — 4640	X — 4135
V — 4753	XI — 4124
VI — 5172	XII — 4181

Poza wycieczkami warszawskimi zwiedziły Muzeum w ciągu roku sprawozdawczego wycieczki przybyłe z następujących miejscowości: Pruszków, Jeziorna Fabr., Nowy Dwór, Wieliszew (pow. warsz.), Kazuń Polski, Jadów (pow. warsz.), Michałów (pow. warsz.), Falenica, Brawsk, Sochaczew, Grodzisk Mazowiecki, Skierniewice, Mińsk Mazowiecki, Częstków, Łomazy, Stara Wieś k/Nadarzyna, Baranów, Parysów, Kołacin, Żółwin, Julin, Janowice, Maków, Żyrardów, Tłuszcz, Oryrzew (pow. sochaczewski), Wyszków (pow. pułtuski), Postoliska (pow. radzyński), Czarnów (pow. błoński), Komorów (pow. błoński), Suchodziebie (pow. kutnowski), Raszew (pow. kutnowski), Włocławek, Spała, Lublin, Siedlce, Szczepieszyn, Sokołów, Łuków, Sitno (pow. zamojski), Brzeziny, Białystok, Szczuczyn, Różanka (pow. szczuczyński), Bryki (pow. wysoko-mazowiecki), Brześć n/B., Duboja (woj. poleskie), Horochów (woj. wołyńskie), Włodzimierz, Wilno, Buczacz, Kraków, Tarnów, Biała (woj. krakowskie), Poznań. Nadto zwiedziła Muzeum 1 wycieczka zagraniczna, złożona z 34 uczniów Jundi Gümnaasium z Tallinnu, Estonja.

Dn. 12 VI ub. r. odwiedził Muzeum P. Minister W. R. i O. P. dr. Sławomir Czerwiński w towarzystwie P. Dyrektora Departamentu Nauki i Szkół Wyższych W. Suchodolskiego.

Nadto zwiedził Muzeum Konsul Wielkiej Brytanji P. Frank Savery.

Wstęp do Muzeum był bezpłatny, podobnie jak w latach poprzednich, godziny otwarcia pozostawały bez zmiany, t. j. w niedziele od 10—13 i w czwartki od 10—14.

16. Udział Państwowego Muzeum Zool. w Wystawie Poznańskiej.

Państw. Muzeum Zool. wzięło udział w Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu, wystawiając szereg map i wykresów, ilustrujących rozwój, stan obecny i działalność Muzeum, szereg fotografii ludzi zasłużonych dla jego rozwoju, oraz fotografii wnętrza sal wystawowych i pracowni; poza tem w gablotach zostały umieszczone wszystkie dotychczasowe wydawnictwa Muzeum.

Udział poszczególnych członków personelu naukowego Muzeum w przygotowaniu eksponatów przedstawia się w sposób następujący:

Dr. J. Kremky i Dr. T. Wolski zebrali materiały i kierowali wykonaniem tablic, ilustrujących wzrost zbiorów muzealnych.

Dr. T. Jacewski przygotował materiały i dopilnował wykonania eksponatów, obrazujących prowadzoną przez Muzeum wymianę wydawnictw i frekwencję zwiedzających Muzeum.

Prof. Dr. Wł. Poliński przygotował materiał do wykazów, ilustrujących stan biblioteki i wydawnictw, wzrost biblioteki za ubiegłe dziesięciolecie, oraz mapę, przedstawiającą pracę Państw. Muzeum Zoologicznego w zakresie faunistyki polskiej.

Wszystkie wykresy i mapy zostały wykonane przez grono artystów grafików pod artystycznym kierownictwem artysty malarza i grafika p. E. Manteuffla.

Urządzeniem działu Muzeum na miejscu w Poznaniu kierował Dr. T. Wolski.

17. Działalność pozamuzealna personelu Muzeum.

Dr. J. Kremky był do marca ub. roku sekretarzem Warsz. Oddziału Komisji Fizjograficznej Pol. Akad. Umiej., oraz sekretarzem Sekcji Zool. tegoż oddziału.

Dr. Wł. Poliński do chwili objęcia katedry zoologii w Szkole Gł. Gosp. Wiejsk. prowadził, jako docent tejże uczelni, wykłady i ćwiczenia z Zoologii Leśnej. Jako profesor Zoogeografji w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie prowadził wykłady tego przedmiotu.

Dr. W. Roszkowski do końca roku akademickiego 1928/29 prowadził wykłady Anatomji Opisowej Zwierząt Domowych na Wydziale Weterynaryjnym Uniw. Warsz. Od 1 X ub. r. jako profesor Wolnej Wszechnicy Polskiej prowadził wykłady Zoologii Ogólnej i Systematycznej na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym tejże uczelni.

Dr. T. Wolski do marca ub. r. był przewodniczącym Warsz. Oddziału Komisji Fizjograficznej Pol. Akad. Umiej., oraz przewodniczącym Sekcji Zool. tegoż Oddziału.

Dr. W. Roszkowski

Dyr. Państw. Muzeum Zoolog.

PAŃSTWOWE MUZEUM ZOOLOGICZNE NA POWSZECHNEJ
WYSTAWIE KRAJOWEJ W POZNANIU, W R. 1929.

LE MUSÉE ZOOLOGIQUE POLONAIS À L'EXPOSITION GÉNÉRALE
POLONAISE DE POZNAŃ, 1929.

W związku z udziałem władz i instytucji państwowych w Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu Dyrekcja Państwowego Muzeum Zoologicznego zdecydowała wystąpić na wystawie z szeregiem eksponatów, obrazujących zarówno stan obecny Muzeum, jak i jego dotychczasowy rozwój i działalność, ze szczególnem uwzględnieniem pierwszego dziesięciolecia istnienia odrodzonej Polski.

Postanowiono przytem nie wystawiać samych obiektów muzealnych, gdyż byłoby to niecelowe pod względem naukowym i dydaktycznym, lecz dać natomiast możliwie wszechstronny obraz działalności Muzeum jako instytucji naukowo-badawczej i popularyzatorskiej, przyczyniającej się do szerzenia wiedzy zoologicznej wśród najszerszych warstw społeczeństwa. W kilku przypadkach wypadło przytem sięgnąć wstecz do czasów, kiedy dzisiejsze Państwowe Muzeum Zoologiczne istniało nie jako instytucja samodzielna, lecz jako Gabinet Zoologiczny przy Uniwersytecie Warszawskim.

Prace przygotowawcze związane ze sporządzaniem eksponatów rozpoczęły się w lutym 1929 r. i zostały przeprowadzone przez członków personelu naukowego Muzeum (dr. Wł. Poliński, dr. T. J aczewski, dr. J. Kremky, dr. T. Wolski). Wykonanie artystyczne wykresów zostało zaprojektowane i wykonane pod kierunkiem artysty malarza i grafika p. E. Manteuffla. Wypada również wspomnieć, iż wiele cennych wskazówek udzielił łaskawie w ciągu tych prac p. dr. J. Żabiński, który w tym samym czasie organizował w sposób analogiczny na P. W. K. dział Instytutu Popierania Twórczości Naukowej (Kasa im. Mianowskiego). Potrzebne zdjęcia fotograficzne zostały wykonane przez artystę fotografa p. L. Morozowa. Ostateczne rozmieszczenie eksponatów na wystawie przed jej otwarciem odbyło się pod bezpośrednim kierunkiem dr. T. Wolskiego.

Ekspozyty Państwowego Muzeum Zoologicznego pomieszczone zostały w Pawilonie Rządowym, w dziale Min. W. R. i O. P., i zajmowały łącznie z

eksponatami Państwowego Muzeum Archeologicznego i Wydziału Nauki Departamentu Nauki i Szkół Wyższych Min. W. R. i O. P. pokój № 3.

Ekspozyty Państwowego Muzeum Zoologicznego składały się z 13 tablic wykresów i map, z szeregu fotografii oraz z gablot, zawierających wydawnictwa Muzeum.

Ze wspomnianych 13 wykresów 4 były poświęcone sprawom związanym z biblioteką i z prowadzoną przez Muzeum wymianą wydawnictw naukowych.

№ 1. Wzrost biblioteki Państwowego Muzeum Zoologicznego w latach 1919—1928.

Wzrost biblioteki został przedstawiony w postaci wykresu słupkowego, przyczem na każdy rok przypadał 1 słupek, którego wysokość odpowiadała ilości nowoprzybyłych w ciągu roku numerów inwentarza bibliotecznego. W granicach poszczególnych słupków wyróżnione zostały barwami 4 kategorie nabytków: kupno, dary, wymiana dubletów i wymiana wydawnictw. Dane cyfrowe, na podstawie których sporządzono wykres, przedstawiają się w sposób następujący:

R o k	Kupno	Dary	Wymiana dubletów	Wymiana wydawnictw	Ogółem
1919	—	613	—	—	613
1920	754	4229	4	—	4987
1921	719	580	119	4	1422
1922	166	348	67	164	745
1923	679	49	4	223	955
1924	217	542	—	240	999
1925	353	552	—	476	1381
1926	67	411	18	634	1130
1927	317	704	24	677	1722
1928	129	786	216	708	1839
R a z e m	3401	8814	452	3126	15793

Bardzo duża ilość nabytków w roku 1920 tłumaczy się tem, że biblioteka Muzeum istniała wówczas dopiero 1 rok i wzbogacała się bardzo intensywnie pracami i dziełami uczonych polskich, a nadto w roku tym zostały darowane Muzeum bogate księgozbiory byłego Muzeum Branickich, pierwszego Dyrektora P. M. Z., ś. p. d-ra A. J. Wagnera, p. J. Domaniewskiego i innych.

Nabytki uzyskane w drodze wymiany zaczęły napływać dopiero w roku 1921, gdyż od tego roku Muzeum rozpoczęło wydawanie własnych publikacji. Dość znaczne wahania ilości nabytków kupowanych tłumaczą się zmianami sytuacji budżetowej w poszczególnych latach.

№ 2. Rozpowszechnienie w drodze wymiany wydawnictw naukowych Muzeum.

Wykres przedstawiał mapę świata w rzucie Merkatora, na której były oznaczone czerwonymi kółkami miejscowości, do których wysyłane są w dro-

dze wymiany wydawnictwa naukowe Muzeum. Miejscowości takich było na mapie oznaczonych 212, należy jednak zaznaczyć, że ilość egzemplarzy wydawnictw, wysyłanych na wymianę jest znacznie większa, gdyż w wielu miejscowościach Muzeum prowadzi wymianę z kilkoma lub nawet kilkunastoma (do 19) instytucjami.

**№ 3. Ilość egzemplarzy wydawnictw naukowych Muzeum, rozcho-
dzących się w drodze wymiany w kraju oraz w poszczególnych częściach
świata.**

Zobrazowane to zostało na wykresie w postaci koła, podzielonego na odpowiedniej wielkości różnobarwne wycinki.

Dane liczbowe przedstawiają się w sposób następujący: Polska 56, Europa (bez Polski) 212, Azja 22, Afryka 6, Ameryka 56, Australia 12.

Oba ostatnie wykresy (№ 2 i № 3) dotyczyły stanu z dn. 31 XII 1928.

№ 4. Wzrost wymiany wydawnictw Muzeum.

Wykres słupkowy przedstawiał ilość egzemplarzy wydawnictw Muzeum wysyłanych na wymianę w latach 1921 do 1928.

Całkowita wysokość słupków oznaczała ilość egzemplarzy wysyłanych na wymianę w poszczególnych latach; słupki były podzielone na dwie części różnej barwy, odpowiadające wymianie krajowej i zagranicznej.

Dane liczbowe, stanowiące podstawę wykresu, przedstawiają się w sposób następujący:

R o k	Wymiana krajowa	Wymiana zagranicz.	Ogółem
1921	7	5	12
1922	18	73	91
1923	29	97	126
1924	38	147	185
1925	49	165	214
1926	52	219	271
1927	54	257	311
1928	56	308	364

№ 5. Publikacje Państwowego Muzeum Zoologicznego.

Wykres słupkowy, przy którego sporządzaniu przyjęto za podstawę ilość stron druku w wydawnictwach Muzeum, oraz w pracach naukowych i popularno-naukowych, ogłoszonych w innych wydawnictwach przez członków personelu Muzeum.

Poszczególne słupki odpowiadały latom od 1919 do 1928, a odnośne dane były następujące:

R o k	Wydawn. Państw. Muzeum Zool.					Inne wydawnictwa				
	Naukowe			Popularne		Naukowe			Popularne	
	Str.	Rys.	Tabl.	Str.	Rys.	Str.	Rys.	Tabl.	Str.	Rys.
1919	—	—	—	—	—	12	1	—	—	—
1920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1921	—	—	—	48	4	50	4	—	—	—
1922	184	5	14	52	11	8	—	—	—	—
1923	136	—	3	160	48	—	—	—	3	—
1924	172	109	7	100	29	156	—	16	4	—
1925	360	218	35	—	—	36	—	—	6	2
1926	296	93	8	284	103	—	—	—	116	—
1927	400	55	23	—	—	46	38	—	5	—
1928	150	—	20	80	10	39	4	1	9	—

Dwa wykresy ilustrowały badania naukowe przeprowadzane przez Muzeum w kraju i poza granicami Polski:

№ 6. Ekspansja naukowa Muzeum w kraju.

Wykres przedstawiał mapę Polski, na której zaznaczone były miejscowości i okolice kraju, w których personel Muzeum gromadził zbiory lub z których pochodziły zbiory otrzymane przez Muzeum, nadto inną barwą oznaczone były te miejscowości i okolice, z których materiały zoologiczne zostały opracowane naukowo przez personel Muzeum i opublikowane w ciągu ubiegłego dziesięciolecia.

№ 7. Ekspansja naukowa Muzeum poza granicami Polski.

Na wykresie przedstawiona była mapa świata w rzucie Merkatora, na której barwą czerwoną oznaczone były miejscowości lub większe obszary, z których były opracowane materiały zoologiczne przez personel Muzeum w ciągu ubiegłego dziesięciolecia.

Polskie badania zoologiczne w Ameryce Południowej zostały przedstawione na dwóch wykresach:

№ 8. Polskie badania zoologiczne w stanie Parana.

Wykres przedstawiał mapę Parany z oznaczeniem marszrut poszczególnych polskich podróży badawczych i ważniejszych punktów, w których prowadzona była praca kolektorska miejscowych zbieraczy polaków. Uwzględniono przytem 2 podróże ś. p. T. Chrostowskiego (1910—1911 i 1913—1914), Polską Wyprawę Zoologiczną pod kierunkiem ś. p. T. Chrostowskiego (1921—1924), podróże prof. J. Siemiradzkiego (1896), podróż Sz. Tenenbauma (1923), oraz miejsca pracy dra J. Czackiego, korespondenta Państwowego Muzeum Zoologicznego i kilku innych osób mieszkających w Paranie.

№ 9. Polskie badania zoologiczne w Ameryce Południowej.

Wykres przedstawiał mapę Ameryki Południowej z zaznaczeniem obszarów, na których prowadzone były badania zoologiczne przez Polaków.

Przy poszczególnych obszarach i punktach były podane nazwiska badaczy. Uwzględniono badania K. Jelskiego, J. Sztolcmana, J. Siemiradzkiego, J. Kalinowskiego, T. Chrostowskiego, Sz Tenenbauma, J. Czakię, J. St. Ruszkowskiego, St. Weignera oraz Polskiej Wyprawy Zoologicznej.

Dwa wykresy poświęcone były zobrazowaniu stanu ilościowego zbiorów Muzeum i ich ilościowemu wzrostowi:

№ 10. Ilościowy wzrost zbiorów w latach 1919—1928.

Na wykresie przedstawiona była w postaci prostokątów odpowiedniej wielkości ilość nabytków w poszczególnych latach, w cyfrach zaokrąglonych dla uproszczenia do 500 okazów; w objaśnieniach podane były najważniejsze pozycje nabytków w poszczególnych latach.

Odnośne dane cyfrowe przedstawiają się w sposób następujący:

R o k	Ilość nabytków w okazach
1919	4500
1920	392000
1921	13000
1922	3500
1923	3000
1924	93500
1925	3500
1926	27000
1927	33000
1928	13500

№ 11. Stan ilościowy zbiorów Muzeum w gatunkach.

Na wykresie przedstawione były w postaci odpowiedniej wielkości kwadratów przybliżone ilości znanych na kuli ziemskiej gatunków zwierząt z najważniejszych grup zoologicznych; mniejsze kwadraty, umieszczone wewnątrz kwadratów wspomnianych wyżej, wyobrażały ilość gatunków znajdujących się w zbiorach Muzeum, przyczem w objaśnieniach podane było w przybliżeniu procentowe bogactwo zbiorów Muzeum w odnośnych grupach zwierząt. Uwzględniono następujące grupy zwierząt:

Ssaki, ptaki, gady i płazy, ryby, motyle, muchówki, chrząszcze, pluskwiaki, pozostałe rzędy owadów, pajęczaki, mięczaki, pozostałe grupy bezkręgowców.

Dwa ostatnie wykresy (№ 12 i № 13) dotyczyły zwiedzania Muzeum przez publiczność i wycieczki:

№ 12. Ilość osób zwiedzających Państwowe Muzeum Zoologiczne.

Wykres przedstawiał w postaci słupków odpowiedniej wysokości ilość zwiedzających Muzeum w czasie od 1 września 1925 do końca grudnia 1928, przyczem uwzględniono ogólną ilość zwiedzających, ilość uczestników wycieczek i ilość wycieczek.

Odnośne dane cyfrowe przedstawiają się w sposób następujący:

R o k	Ogólna ilość zwiedzających	W tem ilość uczestników wycieczek	Ilość wycieczek
1925 (IX-XII)	22033	2990	112
1926	81064	15255	549
1927	84147	14360	450
1928	56254	12947	422

№ 13. Ilość wycieczek zamiejscowych w Muzeum w latach od 1925 do 1928.

Chodziło tu o zobrazowanie znaczenia kształcącego Muzeum poza granicami m. Warszawy. Wykres przedstawiał mapę Polski z podziałem na województwa, których obszary były zamalowane barwami o różnym natężeniu, w zależności od ilości miejscowości, z których przybywały wycieczki do Państwowego Muzeum Zoologicznego w latach od 1926 do 1928. Liczby umieszczone na obszarach poszczególnych województw wskazywały ilość tych miejscowości i przedstawiały się w sposób następujący:

Województwo	Ilość miejscowości, z których przybywały wycieczki do Państw. Muz. Zool.
Warszawskie . . .	82
Lubelskie	20
Białostockie . . .	16
Kieleckie	14
Łódzkie	6
Nowogródzkie . .	6
Pomorskie	6
Wileńskie	3
Krakowskie	2
Lwowskie	2
Poleskie	2
Poznańskie	2
Wołyńskie	2
Śląskie	1
Tarnopolskie . . .	1
Stanisławowskie .	—

Wystawione przez Muzeum fotografie przedstawiały 6 widoków wnętrza Muzeum oraz 7 portretów następujących osób zasłużonych dla rozwoju instytucji:

Xawery hr. Branicki, długoletni właściciel Muzeum Branickich w Warszawie i ofiarodawca tegoż na rzecz Państwa.

Tadeusz Chrostowski, kustosz Państwowego Muzeum Zoologicznego, badacz Południowej Ameryki, zmarły w czasie badań terenowych w Brazylii.

Dr. Józef Czaki, korespondent Państw. Muz. Zool., zasłużony zbieracz fauny brazylijskiej.

Prof. dr. Benedykt Dybowski, korespondent Państw. Muz. Zool., wszechświatowej sławy badacz Syberji.

Dr. Henryk Dziedzicki, wybitny entomolog, ofiarodawca cennych zbiorów dla Państw. Muz. Zool.

Jan Sztolcman, długoletni dyrektor Muzeum Branickich, pierwszy wicedyrektor Państw. Muzeum Zoologicznego, podróżnik i ornitolog.

Dr. Antoni J. Wagner, wybitny malakozolog, pierwszy dyrektor Państw. Muzeum Zoologicznego.

Oprócz kompletu wydawnictw Muzeum, wystawionych w gablotach w pokoju № 3 łącznie z innymi eksponatami Muzeum, wydawnictwa Muzeum znajdowały się również w Pawilonie Sztuki w czytelni naukowej, urządzonej w dziale wystawowym Instytutu Popierania Polskiej Twórczości Naukowej (Kasa im. Mianowskiego w Warszawie).

Dr. T. Jaczewski i Dr. T. Wolski.

Tadeusz JACZEWSKI i Tadeusz WOLSKI.

**Sprawozdanie z wycieczki zoologicznej do Meksyku,
odbytej latem 1929 r.**

Report on a Zoological Trip to Mexico, in summer, 1929.

[Pl. I].

Our trip to Mexico, organized by the Polish Museum of Zoology, had a double aim. From a general point of view it was a further continuation of zoological field investigations carried on by the Polish Museum of Zoology in South and Central America since the middle of the last century. In particular the object of our trip was to collect material of the Mexican fresh-water fauna, especially from the large lakes of Central Mexico. In view of the rather limited funds which the Museum was able to place at our disposal, our stay in Mexico had to be restricted to a comparatively short time. It is evident therefore that our field work in Mexico cannot be in any case looked upon as exhaustive, it should be considered merely as a kind of preliminary zoological overlook of the investigated regions. We must state also that our trip was greatly facilitated by the assistance of the Emigration Office, Ministry of Labour and Social Welfare, through the courtesy of which one of us was granted a free passage to Mexico and back.

The object of our work was to obtain general data concerning the hydrobiological conditions of the larger lakes of Central Mexico, in the first place the lake of Texcoco, situated in the immediate vicinity of the capital, the lake of Chapala, belonging to the system of the Rio Lerma (Rio Grande de Santiago), and the lake of Patzcuaro. In making collections we paid, of course,

our greatest attention to the aquatic and semiaquatic fauna, taking land animals only occasionally.

We left Warsaw on July 11th, 1929, and on July 15th we sailed from Saint Nazaire, France, on board the s. s. „Cuba“ of the Compagnie Générale Transatlantique. Before leaving St. Nazaire we managed to collect some specimens of the local land and sea-shore fauna, chiefly molluscs.

On July 27th we reached Habana, Cuba, where making use of the stay of our steamer we did some collecting work in the local Botanical Garden. Three days later, on July 30th, we landed on Mexican soil at Vera Cruz, and in the evening of the same day we left by railway for Mexico City. We spent in the capital the time from July 31st to August 7th. Much of this time was taken up by formalities connected with the obtaining of special permits to conduct scientific investigations in the country, as the Mexican Authorities are rather cautious in this regard, having in view the archeological treasures of the country which are protected by rigorous laws. The natural science worker, although not interested in archeology, has all the same to undergo these formalities. Mr. Zygmunt Merdinger, then Consul General (now Chargé d'Affaires) of Poland, through his kind assistance greatly facilitated all this procedure. Accompanied by Mr. Merdinger we were courteously received by His Excellency Don Emilio Portes Gil, President of the United States of Mexico, and we paid other visits to the Mexican Authorities; we became also acquainted with various local scientific institutions. We have much pleasure in stating that the Mexican Authorities showed us great courtesy, in particular the Department of Agriculture, which kindly granted us free tickets for all Government railways. This considerably diminished our expenses and enabled us to make several additional excursions.

During our stay in Mexico City we already started our actual work, collecting specimens of fresh-water fauna in various ponds, pools and canals in the Chapultepec park. We made also a whole day's excursion to the lake of Texcoco. This lake is situated eastward close to the city. It measures about 18 km in diameter, being, in general, very shallow. The marginal portions of the lake are exceedingly rich in animal life. These are

just the places where the native Indian inhabitants take en masse the *Corixidae*, which are dried and sold as food for birds; here also eggs of *Corixidae* (called „ahuahutle“) are collected and used for preparing cakes which are consumed by the local population. We made our collections on the eastern shore of the lake near the small town Texcoco.

On August 7th we left Mexico City, in the direction of Guadalajara, for Ocotlán, a small town lying at the outflow of the Rio Grande de Santiago from the lake of Chapala. Our investigations on the lake of Chapala were conducted successively at the following localities: Ocotlán, in the north-eastern part of the lake (August 8th), Tizapan, a village on the southern shore (August 9th—13th), and at Chapala, a village on the northern shore (August 13th—18th). Lake Chapala is situated at about 1525 m above sea level; the Rio Lerma, a river belonging to the basin of the Pacific Ocean, flows through it, taking, below the lake, the name Rio Grande de Santiago. The lake is elongated in the east-west direction, its length being about 100 km, and its average width about 15 km. Both the mouth of the Rio Lerma and the outflow of the Rio Grande de Santiago are in the eastern end of the lake. The shores are mostly mountainous, several rocky islands are scattered over the lake. The lake is in general not very deep; although we were on the lake at the end of the rainy season, the greatest depth that we could measure near the Isla de Presidio was only 8,5 m. At the time of our investigations the water was yellowish in colour and its transparency was 40—60 cm. The temperature of the water at the surface was 0,5—1,0° C lower than that of the air; bottom-clay at a depth of 6 m showed a temperature 1,0° C lower than the surface water. The bottom deposits were found to be fairly varied, they consisted of gravel mixed with fragments of molluscs shells, of clay with an admixture of sand, and, at greater depths, from 5—8,5 m, of thick dark-gray clay, which emitted, however, no odour of decaying organic matter or of hydrogen sulfide. This seems to indicate that the oxygen content of the water in the lake of Chapala is sufficient. In view of the above physical features, as well as of the abundance of green algae, the lake of Chapala could be referred to the eutrophic type of lakes, following the classification of Naumann and Thienemann.

The pelagic plankton is comparatively rich quantitatively, while the littoral fauna is rather poorly represented, especially at those places where large quantities of the floating water-hyacinth (*Pontederia* sp.) are growing. The dead parts of this plant, decaying in large numbers, contaminate strongly the water and deprive it of oxygen. Fishes, tortoises and water birds are abundant.

Besides the investigations of the lake itself we collected in the above mentioned localities faunistic material in various pools, streamlets, springs etc. Occasionally we took also some representatives of the land fauna.

On August 18th we drove by motor-car from Chapala to Guadalajara, capital of the State of Jalisco. On our way, as well as at Guadalajara, we made small collections of water animals in canals and pools along the road, which were mostly thickly overgrown with aquatic plants. On August 19th we took the train for Colima, capital of the State bearing the same name. This town is situated at about 450 m above sea level, already in the so called „tierra caliente“ or tropical zone. We spent at Colima the whole day of August 20th, collecting zoological material in various, mostly stagnant, waters in the immediate neighbourhood of the town and in public gardens. On August 21st we travelled further to Manzanillo, a small harbour on the Pacific coast. We remained here till August 22nd, and made collections in fresh-water pools, as well as on the sea shore and in a large lagoon alimented by sea water.

On August 22nd we started our way back to Mexico City, passing again through Colima and Guadalajara. After an insignificant railway accident we reached safely the capital of the country on August 24th. On August 25th we made an excursion to a neighbouring village Tlalpam, where we examined several small canals and pools, mostly strongly contaminated with dead leaves and in general very poor in aquatic life. In Mexico City we had also to settle various matters connected with the second part of our trip, i. e. with the excursion to the lake of Patzcuaro.

On August 27th we travelled by railway from Mexico City to the small town Patzcuaro, in the State of Michoacan, near the lake of Patzcuaro. We spent there the time till September 3rd. The lake of Patzcuaro is situated at about 2100 m above sea level, being isolated and without outflow. It measures about 20 km

in diametre. The shores are partly mountainous and partly flat in the latter case forming humid lawns. Several high, rocky islands are scattered over the lake. The larger of these, as Janichò (Xanicho) and Jaracuaro (Xaracuaro), are inhabited by fishers of the Indian tribe Tarascos. The greatest depth which we were able to measure near the island Janicho did not exceed 9,0 m. The colour and transparency of the water varied considerably from place to place: in some parts of the lake the water was yellowish, its transparency being about 50 cm, in others, as for instance between the two above-named islands, it was greenish of a transparency reaching 5.40 m. The temperature of the water at the surface was $2,0^{\circ}$ C lower than that of the air, and the temperature of the clay at a depth of 7 m was $2,5^{\circ}$ C lower than the temperature of the water at the surface. The bottom consists mostly of clay with a small admixture of sand and fragments of molluscs shells. The abundance of higher water plants is very remarkable. In many places, where the water is more transparent, submerged meadows descending to a depth of about 4 m are formed. Floating plants, such as *Pontederia*, are on the contrary very scarce. The aquatic fauna is distinctly richer than in the lake of Chapala. The plant components of the plankton are less numerous than the animal ones. In all probability the lake of Patzcuaro may be looked upon as belonging to a transitory type between eutrophic and oligotrophic lakes, following the classification of Naumann and Thienemann.

During our stay at Patzcuaro we collected also zoological material in various small pools etc., as well as occasionally specimens of land animals. On September 3rd and 4th we made a short excursion to the town Uruapan, westward from Patzcuaro, lying already on the edge of the hot zone, and well known for its coffee-plantations. We collected here some representatives of the land and fresh-water fauna.

On September 5th we returned to Mexico City, whence on September 6th and 7th we made two excursions to Xochimilco. We collected there chiefly in the numerous canals which cross in all directions the so called floating-gardens, as well as in several pools and ponds. On September 8th we made collections in the garden of the Meteorological Observatory at Tacubaya, D. F. The rest of our time before leaving Mexico City was occupied

in the packing of our collections and in going through various formalities necessary for their export from the country. On September 13th we left for Vera Cruz, where we were still able to undertake some short excursions in the neighbourhood of the town. On September 15th, in the afternoon we embarked on board the s. s. „Espagne“ of the Compagnie Générale Transatlantique, which sailed for Europe on September 16th, in the early morning. On October 3rd we landed at Havre, and on October 5th reached Warsaw.

We take this opportunity to express our most sincere thanks to the Consulate General of Poland in Mexico, as well as to all the High Authorities of the United States of Mexico, who afforded us constantly all possible assistance and protection during our stay in the country. We are also in particular greatly indebted to the following gentlemen who have so kindly helped us on many occasions: Mr. Zygmunt Merdinger, Consul General of Poland in Mexico; Mr. Waław Jarra, Commercial Attaché to the Consulate General of Poland, who accompanied us on our excursion to Patzcuaro; Eng. Fransisco Salazar, Director of the Department of Hunting and Fisheries (Departamento de Caza y Pesca of the Dirección Forestal y de Caza y Pesca, San Jacinto, D. F.); Prof. A. L. Herrera and Prof. F. Contreras, of the National Museum of Natural History at Mexico City, who made a gift of several valuable and interesting specimens for our Museum; Eng. Pedro C. Sanchez, Director of the Central Meteorological Observatory, Tacubaya, D. F., who presented us with a set of maps of various regions of Mexico; Mr. Zenon Leńański, a Polish citizen, employed at the above-named Observatory, who accompanied us during the greater part of our excursions, being most helpful to us owing to his good knowledge of the country; Mr. Macedonio Clavel, Municipal President, Mr. Everardo Galvan, Municipal Secretary, and Mr. Anacleto Ochoa, Schoolmaster,—all three at Tizapan, Jal.; Mr. Ramon Escamilla and Mr. Porfirio Langarica R., local officers of the Department of Agriculture at Chapala, Jal.; Mr. José Alarcon, Inspector of Hunting and Fisheries at Patzcuaro, Mich.

The number of specimens which we were able to collect during our Mexican trip is, as follows: mammals 26, birds 18, reptiles 185, amphibians 223, fishes 1350, molluscs 2565, insects

about 3500, myriopods 167, arachnids 110, crustaceans 935, worms 219, plankton samples 68, bottom samples 24.

The above collections were taken at the following localities and dates:

Saint Nazaire, France, July 14th, 1929.

Habana, Cuba, July 27th, 1929.

Mexico, D. F., about 2250 m above sea level, July 31st-August 7th, 1929.

Chapultepec, Mexico, D. F., August 2nd, 1929.

Texcoco, Mex., about 2230 m a. s. l., August 4th, 1929.

Ocotlán Jal., about 1520 m a. s. l., August 8th, 1929.

Tizapan, Jal., about 1525 m a. s. l., August 9th - 13th, 1929.

Chapala, Jal., about 1525 m a. s. l., August 13th - 18th, 1929.

Guadalajara, Jal., about 1590 m a. s. l., August 18th, 1929.

Colima, Col., about 450 m a. s. l., August 20th, 1929.

Manzanillo, Col., August 21st-22nd, 1929.

Mexico, D. F., August 24th - 27th, 1929.

Tlalpam, D. F., about 2250 m a. s. l., August 25th, 1929.

Patzcuaro, Mich., about 2100 m a. s. l., August 28th - September 3rd, 1929.

Uruapan, Mich., about 1610 m a. s. l., September 3rd-4th, 1929.

Mexico, D. F., September 5th - 12th, 1929.

Xochimilco, D. F., about 2250 m a. s. l., September 6th and 7th, 1929.

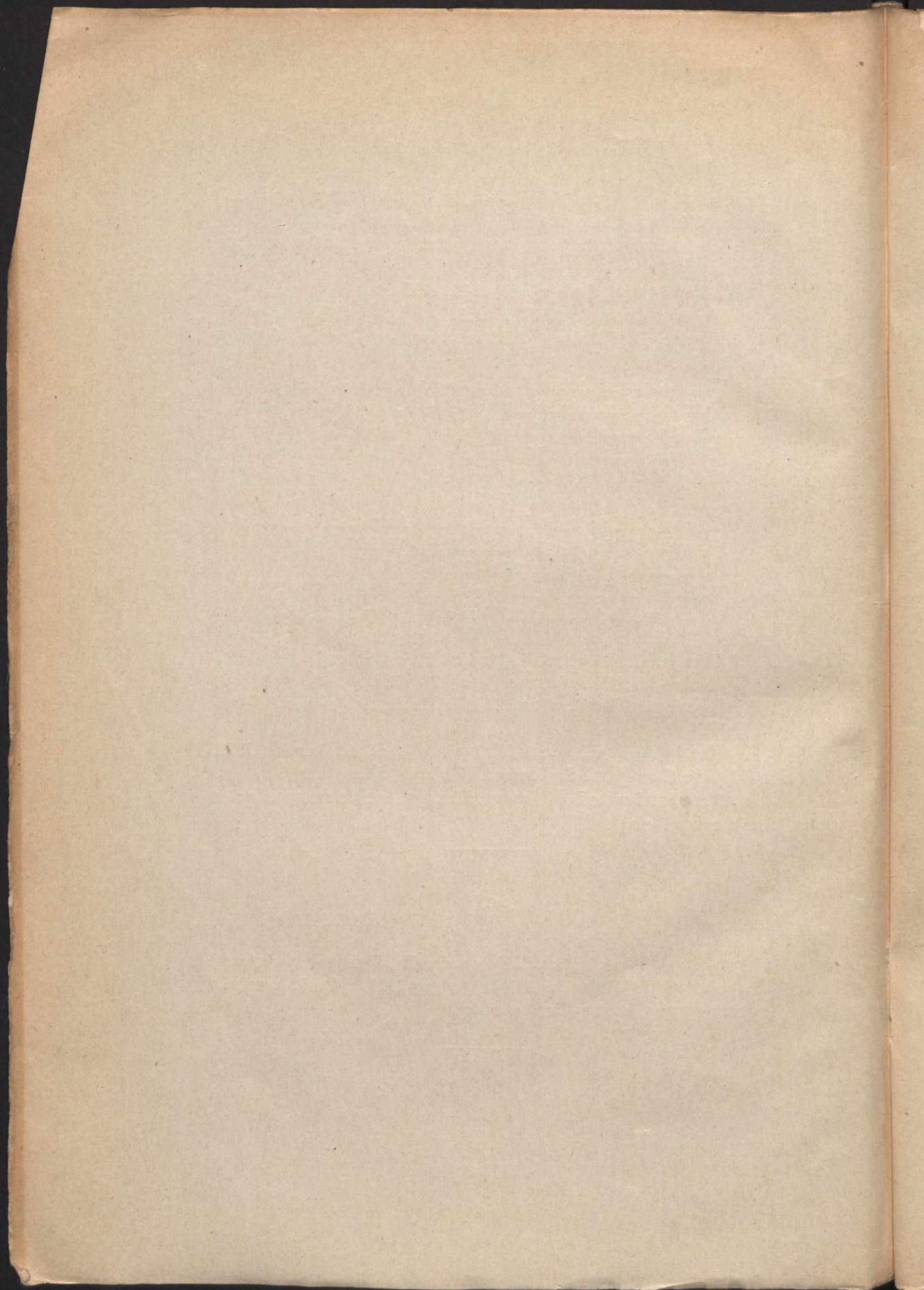
Tacubaya, D. F., about 2250 m a. s. l., September 8th, 1929.

Vera Cruz, Ver., September 14th and 15th, 1929.

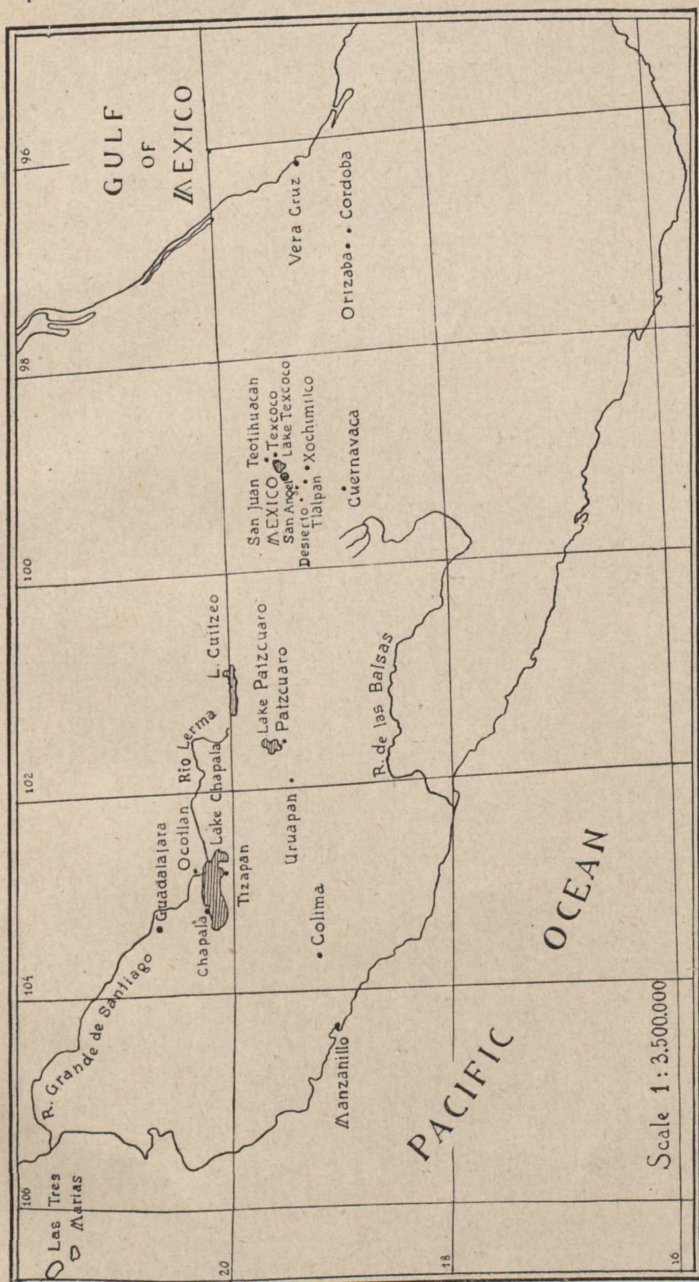
The position of the above Mexican localities is indicated on the map, on Pl. I.

STRESZCZENIE.

Autorowie podają krótkie sprawozdanie ze swej wycieczki zoologicznej do Meksyku, odbytej latem 1929 roku, z ramienia Państwowego Muzeum Zoologicznego.

I. Jaczewski i T. Wolski.

